

Sygn. akt IV Cz 468/13

POSTANOWIENIE

Dnia 11 września 2013 roku

Sąd Okręgowy w Słupsku, IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Mariola Watemborska (spr.)

Sędziowie: SSO Jolanta Deniziuk, SSO Mariusz Struski

po rozpoznaniu w dniu 11 września 2013r.

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku (...) – Finanse Sp. z o.o. w W.

przeciwko dłużnikowi J. Z.

na skutek zażalenia dłużnika

na postanowienie Sądu Rejonowego w Człuchowie z dnia 16 kwietnia 2013r., sygn. akt IX Co 586/12

postanawia:

oddalić zażalenie

Sygn. akt IV Cz 468/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy w Człuchowie uchylił punkt 2 postanowienia tego Sądu z dnia 24 sierpnia 2012r., wydanego w sprawie I Co 586/12, którym zasądzono od dłużnika J. Z. na rzecz wnioskodawcy (...) – Finanse Sp. z o.o. w W., na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., kwotę 300 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Ponadto Sąd I instancji postanowił nie obciążać dłużnika kosztami postępowania zażaleniowego.

W uzasadnieniu swojego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wyjaśnił, że w jego ocenie zażalenie wywiedzione przez dłużnika na zaskarżone postanowienie tego Sądu o kosztach postępowania jest uzasadnione jego trudną sytuacją materialną. Wskazał, że dłużnik pozostaje obecnie bez stałego dochodu, nie pobiera żadnych świadczeń, a utrzymuje się z prac dorywczych oraz pomocy osób trzecich. Uznając złożone zażalenie za „oczywiście uzasadnione” w rozumieniu art. 395 § 2 k.p.c. i stosownie do jego uregulowań, Sąd Rejonowy ponownie rozpoznał sprawę w zakresie kosztów postępowania i uchylił poprzednio wydane postanowienie w tym przedmiocie, stosując jednocześnie zasadę z art. 102 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odstępując od obciążenia dłużnika kosztami tego postępowania.

Od powyższego postanowienia zażalenie wywiódł wnioskodawca i zarzucając naruszenie przepisów postępowania w postaci art. 102 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 10 pkt 13 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (...), polegające na braku zasądzenia od dłużnika na rzecz wierzyciela kosztów postępowania o wyjawienie majątku, w tym kosztów zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez jego zmianę, zgodnie z przedstawionym w petitum zażalenia żądaniem. Ewentualnie skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez zasądzenie od dłużnika na rzecz wierzyciela kosztów postępowania o wyjawienie majątku zgodnie z art. 102 k.p.c. w części

pozostajej po zwolnieniu dłużnika z części kosztów, które Sąd odwoławczy uzna za konieczne. Nadto wniósł o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może nie obciążyć kosztami strony przegrywającej. Przywołany przepis, realizujący zasadę słuszności, stanowi wyjątek od ogólnej reguły obciążania stron kosztami procesu, zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę jest zobowiązana zwrócić przeciwnikowi, na jego żądanie, wszystkie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.) (tzw. zasada odpowiedzialności za wynik procesu). Hipoteza przepisu art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania „wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawia jednak Sądowi rozpoznającemu daną sprawę swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nie obciążania jej kosztami procesu. Przekonują o tym liczne orzeczenia Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych, jak np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 7 września 2012 r., I ACs 746/12 "Sposób skorzystania z przepisu art.102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym Sądu orzekającego i do jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadnia odstąpienie - a jeśli tak, to w jakim zakresie - od generalnej zasady obciążenia kosztami procesu strony przegrywającej spór", postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 maja 2012 r., III CZP 25/12 "Ocena sądu, czy zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, o którym mowa w art. 102 k.p.c., ma charakter dyskrecjonalny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy, w związku z czym w zasadzie nie podlega kontroli instancyjnej i może być podważona przez sąd wyższej instancji tylko wtedy, gdy jest rażąco niesprawiedliwa.", z 15 lutego 2012 r., I CZ 165/11 "Przepis art. 102 k.p.c. ma charakter dyskrecjonalny. Wprawdzie kwestia trafności jego zastosowania co do zasady może być objęta kontrolą Sądu wyższego rzędu, niemniej jednak ewentualna zmiana zaskarżonego orzeczenia o kosztach powinna następować wyjątkowo.", z 9 lutego 2012 r., III CZP 2/12 "Zastosowanie art. 102 k.p.c. i sposób skorzystania z tego przepisu jest suwerennym uprawnieniem Sądu orzekającego i od jego oceny zależy przesądzenie, że taki szczególny wypadek wystąpił ze względu na okoliczności rozpoznawanej sprawy i uzasadnia odstąpienie w całości albo w części od zasady obciążenia strony przegrywającej kosztami procesu".

Oczywiście, zakwalifikowanie przypadku, jako "szczególnie uzasadnionego" wymaga rozważenia całokształtu okoliczności sprawy. Do kręgu wypadków szczególnie uzasadnionych należą okoliczności zarówno związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zalicza się np. charakter żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, czy przedawnienie, do drugich zaś - sytuację majątkową i życiową strony, przy czym całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku powinny być ocenione z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2011 r., I CZ 26/11, niepubl., z dnia 25 sierpnia 2011 r., II CZ 51/11, niepubl.), na co zwrócił uwagę także sam skarżący.

W każdym razie, ingerencja w to uprawnienie Sądu, w ramach rozpoznawania środka zaskarżenia na rozstrzygnięcie o kosztach procesu, chociaż nie jest wyłączona, to ogranicza się tylko do takiej sytuacji, gdy zastosowanie przez Sąd art. 102 k.p.c. nie zostało w ogóle uzasadnione lub, jeżeli nastąpiło z rażącym naruszeniem reguł przewidzianych w tym przepisie.

Odnosząc powyższe rozważania do realiów niniejszej sprawy należy stwierdzić, że w przekonaniu Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy mając bezpośrednią możliwość wysłuchania oraz zaobserwowania reakcji emocjonalnych dłużnika podczas posiedzenia, jakie odbyło się w dniu 24 sierpnia 2012., oraz pochyłając się nad podniesioną przez niego argumentacją w złożonym zażaleniu, a zatem dysponując całokształtem okoliczności sprawy, prawidłowo uchylił uprzednio wydane rozstrzygnięcie w trybie art. 395 § 2 k.p.c., do czego był uprawniony. Uzasadniając swoją decyzję w tym zakresie wskazał na trudną sytuację materialną dłużnika, nie posiadającego wszakże żadnego majątku, ani stałego

źródła dochodów, którą zaliczył do "szczególnych wypadków" przemawiających za nie obciążaniem dłużnika kosztami postępowania o wyjawienie majątku, których nie jest on w stanie ponieść, ani teraz, ani w niedalekiej przyszłości, ponieważ sytuacja, w jakiej się znajduje nie rokuje poprawą na przyszłość. Z tych samych względów Sąd Rejonowy postanowił nie obciążać dłużnika kosztami postępowania zażaleniowego.

Sąd Okręgowy, w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, podziela ustalenia Sądu Rejonowego, co do możliwości zarobkowych oraz sytuacji materialnej dłużnika. Dostrzec bowiem wypada, o czym przekonuje treść protokołu z dnia 24 sierpnia 2012r. (k.18), a także pismo komornika sądowego z dnia 25 maja 202 r. (k 7) i oświadczenie dłużnika o stanie majątku (k.17), że J. Z., wbrew przekonaniu skarżącego, rzeczywiście znajduje się w takiej sytuacji materialno-bytowej, która uzasadnia zastosowanie w jego przypadku dyspozycji art. 102 k.p.c. Sytuacja ta należy do szczególnych i wyjątkowych, ponieważ dłużnik, jako osoba w wieku 55 lat, z wykształcenia murarz i doświadczeniem kierowcy, mieszkająca w małej miejscowości C., przez pryzmat doświadczenia życiowego Sądu, faktycznie może mieć problemy w znalezieniu stałego zatrudnienia ze względu na panujący od dłuższego czasu kryzys gospodarczy i duże bezrobocie. I z już tylko z tej prostej przyczyny zarejestrowanie się w powiatowym urzędzie pracy nie spowoduje znacznej poprawy jego sytuacji finansowej, nawet, jeśli zostanie przyznany mu zasiłek dla bezrobotnych, o ile spełniałyby do tego odpowiednie warunki formalne. Co zaś się tyczy jego warunków bytowych, to wskazać należy, że J. Z. obecnie mieszka pokątnie u swojej znajomej M. K. w nieprzystosowanym do potrzeb mieszkalnych budynku gospodarczym, w którym nie ma telewizora ani innych rzeczy ruchomych, które dłużnik mógłby sprzedać z przeznaczeniem na spłatę uchylonych postanowieniem Sądu Rejonowego kosztów postępowania.

Zdaniem Sądu Okręgowego, sytuacja dłużnika czyni wysoce prawdopodobnym, iż nie zdoła on ponieść ciężaru obciążenia go kosztami postępowania bez uszczerbku dla jego podstawowych potrzeb życiowych, czyniąc niemożliwym realizację postanowienia Sądu w tym zakresie, a ewentualną egzekucję komorniczą ponownie bezskuteczną.

Ponadto, w ocenie Sądu Okręgowego, także okoliczności leżące po stronie wnioskodawcy, a mianowicie: rodzaj sprawy – o wyjawienie majątku, subiektywne przekonanie wnioskodawcy o istnieniu wierzytelności, której dłużnik nie jest świadom i której zaprzecza (k.18), czy chociażby posiadany przez wierzyciela kapitał zakładowy w wysokości 100.000 zł (k.6) w zestawieniu z posiadaniem przez dłużnika majątkiem, a właściwie jego brakiem (poza f. (...) z 1998r.), nie uzasadniają dokonania zmiany zaskarżonego orzeczenia, zgodnie z żądaniem wskazanym w złożonym środku zaskarżenia, w szczególności ze względu na przewagę możliwości finansowych wierzyciela nad dłużnikiem.

Mając na uwadze powyższe rozważania należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy, dokonując w ramach samokontroli, takiej a nie innej, aczkolwiek swobodnej oceny sytuacji życiowej, majątkowej i bytowej dłużnika, nie naruszył, wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącego, art. 102 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 13 przywołanego przez niego rozporządzenia.

Uznając zażalenie wnioskodawcy za bezzasadne, Sąd Okręgowy, mocą art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzekł o jego oddaleniu.